HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מתני' א לא ילמד אדם רווק סופרים ולא תלמד אשה סופרים רבי אלעזר אומר אף מי שאין לו אשה לא ילמד סופרים ר' יהודה אומר לא ירעה רווק בהמה ולא יישנו שני רווקין בטלית אחת וחכמים מתירים: **גמ'** מאי טעמא אילימא משום ינוקי והתניא אמרו לו לר' יהודה ב לא נחשדו ישראל על משכב זכור ולא על הבהמה ג אלא רווק משום אמהתא דינוקי אשה משום אבהתא דינוקי: ר' אלעזר אומר אף מי שאין כו': איבעיא להו מי שאין לו אשה כלל או דלמא בשאינה שרויה אצלו תא שמע א) אף מי שיש לו ואינה שרויה אצלו לא ילמד סופרים: ר' יהודה אומר לא ירעה כו': תניא אמרו לו לרבי יהודה לא נחשדו ישראל על משכב זכור ולא על הבהמה: **מתני'** ד כל ב) שעסקיו עם הנשים לא יתיחד עם הנשים ולא ילמד אדם את בנו אומנות הנשים רבי מאיר אומר לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות אלא הכל לפי זכותו רבי שמעון בן אלעזר אומר ראית מימיך חיה ועוף שיש להם אומנות והן מתפרנסין שלא בצער והלא לא נבראו אלא לשמשני ואני נבראתי לשמש את קוני אינו דין שאתפרנס שלא בצער אלא שהורעתי מעשי וקפחתי את פרנסתי ג) אבא גוריין איש צדיין אומר משום אבא גוריא לא ילמד אדם את בנו חמר גמל קדר ספן רועה וחנוני שאומנותן אומנות ליסטים רבי יהודה אומר משמו ד) החמרין רובן רשעים והגמלין רובן כשרין הספנין רובן חסידים טוב שברופאים לגיהנם והכשר שבטבחים שותפו של עמלק רבי נהוראי אומר מניח אני כל אומנות שבעולם ואיני מלמד את בני אלא תורה שאדם אוכל משכרה בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא ושאר כל אומנות אינן כן כשאדם בא לידי חולי או לידי זקנה או לידי יסורין ואינו יכול לעסוק במלאכתו הרי הוא מת ברעב אבל התורה אינה כן אלא משמרתו מכל רע בנערותו ונותנת לו אחרית ותקוה בזקנותו בנערותו מהו אומר [1] וקוי ה' יחליפו כח בזקנותו מהו אומר [2] עוד ינובון בשיבה וכן הוא אומר באברהם אבינו [3] ואברהם זקן ה) וה' ברך את אברהם בכל ו) מצינו °ז) שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה שנאמ' [4] עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתי מצותי חוקותי ותורותי: **גמ'** תנו רבנן כל שעסקיו עם הנשים סורו רע כגון הצורפים והסריקים והנקורות והרוכלין והגרדיים והספרים והכובסים והגרע והבלן ח) והבורסקי °ה אין מעמידים מהם לא מלך ולא ט) כהן גדול מאי טעמא לא משום דפסילי אלא משום דזיל אומנותייהו תנו רבנן עשרה דברים נאמרו בגרע מהלך על צידו י) ורוחו גסה ונתלה ויושב ועינו צרה ועינו רעה אוכל הרבה ומוציא קימעא וחשוד על העריות ועל הגזל ועל שפיכות דמים כ) דרש בר קפרא לעולם ילמד אדם את בנו אומנות נקיה וקלה מאי היא אמר רב ל) יהודה

מחטא

הכל לשם שמים. ואין דעתי אחריה לחיבת אישות אלא לחיבת קורבה ולעשות קורת רוח לאמה כשאני מחבב את בתה: **מתני' לא ילמד רווק סופרים.** רווק פנוי בלא אשה: **סופרים.** מלמדי תינוקות. כלומר לא ירגיל רווק עצמו להיות מ) מן הסופרים ובגמרא מפרש טעמא. וכן לא תלמד אשה סופרים לא תרגיל עצמה להיות ממלמדי תינוקות: **אף מי שאין לו אשה.** בגמרא מפרש מאי היא: **לא ירעה רווק את נ) הבהמות.** שלא יתאוה לה: **ולא יישנו שני רווקים בטלית אחת.** שלא יבואו לידי משכב זכור: **וחכמים מתירין.** שלא נחשדו במשכב זכור ובהמה: **גמ' מ"ט.** לא ילמד רווק סופרים אי נימא משום דחשידי רווקים אמשכב זכור דתינוקות: **אמרו לו לר' יהודה.** דמתניתין דאמר לא יישנו שני רווקין בטלית אחת: **משום אמהתא דינוקי.** אמותיהם של תינוקות שמצויות אצלו להביא את בניהן לבית הספר: **מי שאין לו אשה כלל.** ומוסיף אדתנא קמא דקאמר רווק שלא נשא אשה מימיו ואתא ר' אלעזר למימר אפילו היתה לו ומתה אבל יש לו ואינה שרויה אצלו מותר או דלמא כו': **מתני' כל שעסקיו עם הנשים.** שמלאכת אומנותו נעשית לנשים והנשים צריכות לו: **לא יתייחד עם הנשים.** אפילו עם הרבה נשים לפי שלבו גס ס) בהו וכולן מחפות עליו. ואילו איש אחרינא בין שתי נשים תנן (לעיל דף פ:) אבל עם שלש או ארבע שפיר דמי: **נקיה וקלה.** מפרש בגמ' ע) שפיר: ואל יאמר בלבו אומנות זו אינה מעשרת אלא יבקש רחמים למי שהעושר שלו: **חמר גמל** פ) **ספן קדר.** בעל קרנות. כל אלו אומנות ליסטיות צ) כשלנים בדרכים הם נכנסים ולוקטים עלים מן הכרמים ופירות ועוד שנשכרים לאדם ומעבירין על תנאם: **רועה.** בהמות שלו ק) שמעבירן לרעות בשדה אחרים: **חנוני.** מלומד באונאה להטיל מים ביין צרורות בחטין: **משמו.** של אבא גוריא: **החמרים רובן רשעים.** מפני ליסטיות: **הגמלין רובן כשרים.** שפורשין למדברות למקום גדודי חיות וליסטין ויראים לנפשם ומשברים לבם למקום: **הספנין רובן חסידים.** שפורשין למקום הסכנה ותמיד הם ברעדה יותר מן הגמלין: **טוב שברופאים לגיהנם.** אינו ירא מן החולי ומאכלו מאכל בריאים ואינו משבר לבו למקום ופעמים שהורג נפשות ויש בידו לרפאות העני ואינו מרפא: **טוב שבטבחים.** ספיקי טריפות באות לידו וחס על ממונו ומאכילן: **אבל התורה אינה כן.** שאף הבא לידי זקנה או ייסורין ואינו יכול לעסוק בה הוא אוכל ממתן שכרה דכתיב עוד ינובון בשיבה: **גמ' סורו רע.** מנהגו רע. קרבתו רעה להשתדל עמו שיהא סר אליו ובא לביתו: **הצורפין.** צורפי זהב העושין לנשים שירין נזמים וטבעות: **הסריקים.** סורק בגדים לנשים פלוקיירד"א: **הנקורות.** מנקרי ריחים של יד שנשים טוחנות בהם כדתנן בכתובות (דף נט:) אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת ואופה ואמרינן (שם) בריחיא דידה: **והרוכלין.** מוכרין קישוטי בשמים לנשים: **והספרין.** הנשים צריכות להן בשביל בניהם: **והגרע.** אומן המקיז דם על שם שמגרע את הדם: **הבורסקי.** מעבד להם עורות ללבוש ולנעול: **והבלן.** מחמם מרחצאות: **מהלך על צידו ורוחו גסה ונתלה ויושב.** שלשתן סימני גאוה אבל אין זו דומה לזו וכולן הוא חלוק ממדת הכשרים. נתלה ויושב אינו יושב אלא אם כן נסמך או לאחוריו או על צידו דרך גאוה ובשביל שהבריות מוסרין נפשן לידו הוא מתגאה: **ועינו צרה.** בממונו להוציא כלום מפני שהוא מלומד לאכול אצל המקיזין ואינו מלומד להוציא: **ועינו רעה.** נותן עיניו בבריאים שיחלו ויהיו צריכין לו: **אוכל הרבה.** שמלומד לאכול עם כמה אנשים בכל יום: **ומוציא קימעא.** מתוך שמאכלו יפה בלחם נקי ובשר שמן שממעטים את הזבל שכל אדם מכין לסעודת הקיזה מאכל בריאה ר): **וחשוד על העריות.** מתוך שהנשים צריכות לו ועסקו עמהן: **ועל הגזל.** שהנשים גוזלות מבעליהן ונותנות לו: **ועל שפיכות דמים.** זימנין דשפי ליה לדמא לפחות מרביעית ש):

מחטא

הכל לשם שמים. ועל זו אנו סומכין השתא שאנו משתמשים בנשים: **לא** ילמד רווק סופרים. פי' תלמידים רווק הוא אדם פנוי שלא נשא אשה מעולם ותרגום של ובחורים כשול יכשלו הוא רווקים (ישעיה מ): **ולא** ירעה בהמה. מפני שיש לו תאוה יותר מאיש אחר שנשא אשה:

לא יתייחד עם הנשים. פי' בקונט' ואפילו עם נשים הרבה ודווקא רוכל אבל איש אחר מותר וקשה להר"ס דאמר לעיל (דף פא.) אנשים מבפנים ונשים מבחוץ חוששין משום יחוד משמע דאסור להתייחד עם נשים הרבה לכ"ע לכן נ"ל לא יתייחד עם הנשים אפילו אשתו עמו דשרינן לעיל (דף פ:) דכיון דהוי רוכל איכא חששא טפי א: **אלא** הכל לפי זכותו. ת) פירוש לפי מזלו ב דבני וחיי ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא ג א):

הדרן עלך עשרה יוחסין

מסורת הש"ס

א) [בכת"י נוסף: דתניא. והוא בתוספתא דפרקין ה"י], ב) ס"א שאומנתו, ג) [בכת"י ובמאירי: אבא אורין איש ציידן], ד) [עי' תוס' נדה יד. ד"ה רוכבי], ה) [בכת"י נוסף: בא בימים. ובע"י וגו'], ו) [יומא כח: מימרא דרב ול"ע ויש ליישב], ז) ס"א שקיים, ח) [צ"ל והברסי ערוך], ט) [לא נזכר בהרמב"ם שיהא אלו פסולין לכ"ג ואפשר דלא גרים בברייתא ולא כ"ג כ"כ התוי"ט במ"ג פ"א דעדיות ע"ש ודע דהכ"מ בדין ו' בפ"א מהל' מלכים העתיק כל הברייתא זו כצורתה ולא הערה מהשמטה זו וצריכין אנו לומר דגם לפני הכ"מ היה הגי' ברמב"ם שלפניו כמו דאיתא לפנינו בהלכות מלכים שם בזה"ל אין מעמידין מלך ולא כ"ג לא קצב ולא ספר וכו' אבל בנוסחת הרמב"ם שהיה לפני התוי"ט לא היה כתוב כך ועי' ברש"י שבת טו. ד"ה שני גרדיים וכו' וכן בספר החינוך מצוה תק"ט איתא ולא כ"ג], י) פי' הולך בקומה זקופה, כ) ברכות סג., ל) [בכת"י: חסדא. וכ"ה בברכות], מ) [ברש"י שברי"ף וברי"ן: להיות ממלמדי תינוקות], נ) [ברש"י שברי"ף: הבהמה. וכבמשנה], ס) [בדפו"ר: בו. ברש"י שברי"ף וברי"ן: בהן], ע) ["שפיר" ליתא ברש"י שבע"י, והד"א], פ) [צ"ל כאן הס"ד ומתה"ד קדר. וברש"י שבע"י הד"א והגירסא בעלי קרנות. ועי' בר"ן], צ) [ירושלמי דפרקין], ק) [ברש"י שברי"ף וברי"ן: שמעמידם בשדות אחרים], ר) [שבת קכט.], ש) [שם, ע"ש], ת) [עי' תי"ט], א) [מ"ק כח.],

גליון הש"ס

מתני' שעשה אברהם אבינו את כל התורה. יומא כח ע"ב ועי' סוף קנים בפי' הקונטרס שם: בגמ' אין מעמידין מהם לא מלך. עי' תי"ט פ"א משנה ג' דסנהדרין:

לעזי רש"י

פלוקיירד"א [פלוקיידרי"ש]. סורקי צמר.

מוסף תוספות

א. הואיל ועסקו עם הנשים לבו גס בם ואינו בוש מאשתו. תוס' הרא"ש. מפני שאין אשתו יכולה לשמרו תמיד כ"כ ואף הנשים מתוך שצריכות לו ולכן גם הם מחפות עליו. מאירי. ב. כלומר לפי מזלו שזכה להיות מזלו טוב. תוס' הרא"ש. ג. ומיהו איכא למימר דלפעמים המזל משתנה לטוב ע"י זכות כמו שהאיר המקום צדק ממזרח לאברהם אבינו. שם. ועי' תוס' רשב"י ושבת דף קנו. סליק בעזו"ה מס' קדושין.

עין משפט נר מצוה

קכד א מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הלכ' יג ומיי' פ"ב מהל' ת"ת הלכה ד סמג לאוין קפב טוש"ע אה"ע סימן כב סעיף כ [י"ד סימן רמה סעיף כ כא]:

קכה ב מיי' פכ"ב מהל' איסורי ביאה הלכ' ג טוש"ע אה"ע סי' כד:

קכו ג מיי' שם הלכה יג טוש"ע אה"ע סי' כב סעיף כ [י"ד סי' רמה סעיף כ כא]:

ד [מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ז]:

קכז ה מיי' פ"א מהל' מלכים הלכה ו:

תורה אור השלם

1. וְקוֵֹי יְיָ יַחֲלִיפוּ כֹחַ יַעֲלוּ אֵבֶר כַּנְּשָׁרִים יָרוּצוּ וְלֹא יִיגָעוּ יֵלְכוּ וְלֹא יִיעָפוּ: ישעיהו מ לא
2. עוֹד יְנוּבוּן בְּשֵׂיבָה דְּשֵׁנִים וְרַעֲנַנִּים יִהְיוּ: תהלים צב טו
3. וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַייָ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל: בראשית כד א
4. עֵקֶב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֹלִי וַיִּשְׁמֹר מִשְׁמַרְתִּי מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי וְתוֹרֹתָי: בראשית כו ה

תוס' ר"י הזקן

מתני'. רווק. פנוי בלא אשה. **סופרים.** מלמדי תינוקות. וקאמר שלא ירגיל הרווק את עצמו להיות מן הסופרים. וכן **אשה לא תלמד.** לא תרגיל ובגמ' מפרש טעמא. **מי שאין לו אשה.** בגמ' מפרש. **לא ירעה.** שלא יבא על הבהמה. **בטלית אחת.** משום משכב זכור. **מתירים.** שלא נחשדו ישראל לא על הזכור ולא על הבהמה. **גמ'. חשדא דינוקי.** משכב זכור. **אמהתא.** שמוליכות בניהן לבית הספר. **כלל.** ומוסיף את"ק דת"ק דוקא קאמר שלא נשא מימיו, ואתא ר' אליעזר ואמר אפילו נשא ומתה. **או דלמא כשאינה שרויה אצלו.** דת"ק קרי רווק כל מי שאין לו אשה, ואתא איהו למימר אפילו יש לו אשה ואינה שרויה אצלו שם אסור ללמד. **תא שמע וכו'.** והא ודאי ר' אליעזר הוא. וכן עיקר שאם נפרש אינה שרויה אצלו שאינה עומדת עמו ואינו מתייחד עמה, היינו אין לו אשה. ומסתברא שאם הוא בעיר אחת ללמד והניח אשתו בעיר אחרת שאסור דהא אין לו אשה כאן. אית דמפרשי שרויה אצלו ואפילו הכי שרו רבנן. מיהו כל זה בתינוקות אבל בגדולות לא שייך הכא לא אמהתא ולא אבהתא ומותר. **מתני'. לא ילמד אדם וכו'.** כלומר כל אדם חייב ללמד את בנו אומנות כדמוכיח פ"ק דמכלתין [לעיל ל, ב] מקרא וראה חיים עם האשה אשר אהבת ובפרק אלו מציאות [ב"מ ל, ב] מוכיחים מוהודעת להם זה בית חייהם, כלומר אומנות. ובירושלמי [לעיל פ"א ה"ז] חזי ליה מקרא אחרינא ובחרת בחיים זו אומנות. ואפילו הכי לא ילמדו אומנות עם הנשים, שאומנותו עם הנשים והנשים צריכות לו. **לא יתייחד עמהן.** לפי שכולן מחפות עליו, ואילו איניש אחרינא עם שתי נשים תנן אבל ג' או ד' מותר. **[חמר גמל קדר ספן].** כל אלו גזלנים כשהולכים בדרכים גוזלים עצים ופירות, ועוד שנשכרים לבני אדם ומעבירים על תנאם. **רועה.** בהמות שלו, שמעבירן בשדות אחרים. **חנוני.** מלומד בהונאה להטיל מים ביין וצרורות בחטין. **כשרים.** שפורשים למקום גדודי חיות ולסטים ולבם נשבר. והספנים יותר עומדים במקום סכנה מן הגמלים ולפיכך הם חסידים. **טוב שברופאים.** שממיתים החולה. **שבטבחים.** ספק טרפות בא לידם וחסים על ממונם. כל זה פר"ש. ואית דמפרשי שהאומנות מלמדו אכזריות אפילו הטוב שבהם אכזרי ורע כעמלק. **גמ'. הצורפים.** צורפי זהב ועושים תכשיטים לנשים. **הסריקים.** שסורקים בגדים לנשים. **[והנקורות].** נוקרי ריחיים לטחון והנשים טוחנות באותן ריחיים של יד כדאמרינן [כתובות נט, ב] אלו מלאכות שהאשה עושה לבעלה טוחנת וכו'. **רוכלים.** מוכרי בשמים לנשים. **ספרים.** נשים צריכות להם [בשביל] בניהם. **[והגרע].** אומן מקיז דם. **בורסקי.** מעבד להם עורות לנעול. **בלן.** מחמם מרחצאות.